Nu în faţa oglinzii
Horia Aramă

Acest vertiginos poem în proză inovează pe linia „vechii teme romantice a oglinzii" (cum îi spunea Ion Barbu). [Nota: Vezi Colecţia P.S.F. nr. 259 – 260, p. 22] De fapt însă, Horia Aramă laudă o antioglindă, nu în sensul dat de Lewis Carroll, a cărui Alice pătrunde în împărăţia vrăjită a spaţiului reflectat, cât în sensul abolirii oricăror oglinzi exterioare pentru o mai desăvârşită imersiune în apele din adânc.

Adrian Rogoz

Nu în faţa oglinzii. Fără martori. Nicio privire, nicio voce care să-ncerce o definiţie. Nu în faţa oglinzii, deşi duioşia pe care i-o port e de-o vârstă cu mine. Cer iertare oglinzii, căci slăbiciunea în faţa ei are forţa tradiţiei şi am nevoie, ca fiecare femeie, de conflictul perpetuu cu prietena şi rivala mea de culoarea lunii, de aliata francă, dar şi tiranică, înşelătoare, geloasă şi prefăcută, şi care-i gata oricând să mă vitrioleze cu un adevăr salvator, de cea care mă linguşeşte alimentându-mi clipele de laşitate, de cea care-mi toarnă argint viu în vine şi de cea care mă leagănă în torpoare. Şi-mi trebuie faţa ei nocturnă, cea care trece, faţa sardonică şi nepătrunsă, hilară şi mută, care-şi bate joc de strădaniile mele şi de prudenţe, îmi trebuie zeflemitoarea, nemiloasa faţă a oglinzii, dar nu apa ei, nu fantomele ei, ci conştiinţa faptului că ea există, şi distanţa faţă de ea îmi trebuie, aşa cum îmi trebuia odată, în casa cu toate luminile stinse, înconjurată de străzi cu luminile stinse, înecate într-un cer cu stelele stinse. Aveam nevoie de ea şi atunci când eram departe de mine şi azi, acolo unde mă chemau îndatoririle ce-mi alesesem şi care nu erau pe potriva umerilor mei, acolo unde eram obligată să ard între mii de lumini multiplicate de gheaţa monoclurilor, de albul privirilor încântate de sine, de aurul calp şi bijuteriile false şi răsfrânte în şiruri lungi de oglinzi – nesfârşite şiruri aliniate în săli de onoare în care onoarea era interzisă; printre oglinzile veneţiene, depravate şi scumpe, aveam nevoie de ea, de oglinda ce mă ştia, căreia îi aparţineam.

Nu în faţa acestei oglinzi se desfăşoară muncile mele satanice; aş umbri-o, aş aservi-o astfel, i-aş spulbera magica forţă pe care o exercită de la distanţă, când faţa i se oglindeşte în memoria mea. Mă văd privindu-mă în oglindă şi atunci sunt eu însămi. În singurătatea camerei mele, la fel ca odată în singurătatea casei, în singurătatea

acesteia printre străzi, în marea noastră singurătate între forţe vrăjmaşe sub stelele încă prea depărtate, în ceasuri de taină, în ceasuri cum n-au mai bătut pentru nimeni de la facerea lumii şi până astăzi, ne regăsim faţă în faţă, divinitate şi lut. Sunt eu şi iar eu; eu, puterea nemărginită, binecuvântată cu mana cunoaşterii de sine; eu, pasivitatea ascultătoare a substanţei. Ne aflăm iarăşi la începutul lumii. Abia s-au ales apele de pământuri, întunericul şi lumina abia s-au desprins din nefiinţă. Iar eu, divinitate atotputernică, modelez primul om din mine, lutul primar.

Nu în foia oglinzii – nu poţi fi singur, nu poţi fi tu însuţi supraveghindu-te în apa cleştarului, nu te poţi concentra asupra dumnezeieştilor treburi cu dăruirea şi sobrietatea ideală. În mijlocul lumii pe care-am crea-o, între scrinul făcut de mine în ziua a treia şi scaunul încheiat în a cincea, lucrez cu osârdie la opera mea capitală.

Nu în faţa oglinzii. Aş da dovadă de afectare, iar munca mea e dramatică, herculeană. Oglinda mi-ar arăta un chip osos de femeie între două vârste, chipul unei femei care n-a fost frumoasă, al unei femei care nu mai e tânără, unul dintre nenumăratele chipuri ale tristeţii şi resemnării, imaginea vie, în veci repetată şi unică totuşi a lungii, sfâşietoarei clipe numite sfârşit. Oglinda mi-ar tăia respiraţia, mi-ar tăia mâinile, mi-ar usca lutul pe degete, lăsându-l să cadă, pulberi, în leagănul naşterii sale. Oglinda mi-ar râde în faţă, oglinda ar tăcea într-o mie de feluri; ar râde cu tot ce-i în juru-mi, cu scrinul făcut în ziua a treia, cu scaunul încheiat în a cincea, ar râde cu tot ce a fost, cu singurătatea camerei mele în casa goală, cu singurătatea casei în strada pustie, a străzii pustii sub stelele pustietăţii.

La adăpost de oglinzi se petrece misterul, sub cojile repetate ale singurătăţii. Ici iau cu mâinile lutul fierbinte şi rece, frământ între degete lutul fierbinte şi rece, până ce frigul şi viaţa se aleg, se separă, frigul în degete vinete, viaţa în lut. Frământ chipul meu, îl frământ a doua oară. Am hotărât să îndrept eroarea materiei, am hotărât să iau chipul osos de la care şi-au întors faţa graţia şi armonia, am hotărât să-mi iau chipul în mâini şi să-l torn încă o dată. E o muncă de Hercule, o muncă imposibilă, nu e o muncă, deoarece nu bucurie aduce, ci poartă cu sine ură fără de margini, hotărârea, puterea neomenească pe care numai adânca încredere şi ura totală, perfecta o pot avea. Ungându-mi palmele cu uleiul credinţei totale, iau iarăşi la frământat lutul chipului meu.

O fac nemişcată, departe de orice oglindă. Mâinile mele nu schiţează un gest, dar ce departe e nemişcarea lor de repaus! Mâinile mele nu se odihnesc, nu stau destinse ca două flori de carne în poalele tihnei, ca două plante agăţătoare, două frunze de viţă, două stele de mare murind pe o plajă uscată, cu ochi înecaţi în albastre viziuni submarine. Mâinile mi-s antene întinse, vibrânde, prelungiri luminoase ale voinţei mele, şi fiecare deget e un stilet, e un electrod implântat în materia cenuşie a nopţii. Toţi nervii-mi stau treji, încordaţi, toţi nervii-mi sunt degete în munca pe care o-ndrept contra imposibilului.

Departe de orice oglinzi, cu mâinile mute, frământ lutul chipului meu, pe care-l reneg. Nevăzutele degete, numai nervi şi voinţă, îmi sapă obrazul, răstoarnă brazde convinse şi fiecare din muşchii lui capătă viaţă. Au înviat şi aceia care nici nu visară să cunoască beţia mişcării şi calmul destinderii. Au înviat ca de mult, ca odată, atunci.

Copilă, îmi mişcam în joacă urechile şi ameţeam oglinda cu jocuri de mimică, până ce cristalul lipsit de şiretenie nu mai ştia care sunt eu, în care dintre feţele care-i scot limba trebuie să ghicească odevăratul meu chip. Muşchii obrazului, ca nişte strune de harfă, erau bine întinşi, ascunzându-şi sonorităţile. Cu o răbdare a încăpăţânării îmi colindam chipul, descoperindu-i în unghiuri muşchi noi, neîndemânatice arcuri încă neîncordate, pe care le învăţam alfabetul mişcării. Trăsăturile mele pluteau pe o mare fluidă, navigau fără ţintă sub velele jocului. Dar joaca muri într-un colţ odată cu anii, departe de ţărmuri, departe de mine. În luciul oglinzii trona ca întotdeauna un chip osos, fără graţii şi armonii, un chip dur ca trupul unei sportive, în care orice linie are o dimensiune raţională, iar conturul şoldului e mai curând o parabolă. Un chip osos pe care nu l-am iubit şi nu l-am urât fiindcă de fapt nu uitasem că nu e decât unul dintre multipele chipuri pe care le port adormite în mine. Uitasem însă că nu le uitasem, de-aceea stăteau nefolosite, uitate, şi pentru că orgoliul firesc al fetei era să fie iubită pentru ceea ce este, nu pentru ceea ce poate fi.

Au trecut însă anii – cum au trecut! – şi ne-am trezit într-o apă murdară, ne-am deşteptat într-o mlaştină-n care micile fiare de umbră şi noapte se simţiră în elementul lor, iar celor ca mine cinstea şi neîmpăcarea le-au colorat obrajii cu sânge curat. Atunci, departe de orice oglinzi, departe de orgolii, aşa cum aleg astăzi un chip, am ales un destin. Destinul războiului din spatele frontului. Destinul tranşeelor din saloane cu policandre în flăcări. Destinul urmăririlor nocturne, cu

moartea drept umbră. Fiecare braţ îmi era o spânzurătoare. Sub fetele mele uneori simţeam hârca. Butonierele bluzei puteau fi tot atâtea săruturi adânci ale gloanţelor. Şi astfel, cu mâinile spânzurători, cu hârca pe umeri şi ciuruită de gloanţe am trecut prin apele nopţii şi prin viscolul zilei, simţind în vârful degetelor atingerea altor degete, ale altora, al căror chip nu aveam voie să-l uit pentru că nu aveam voie să-l ştiu. Dar degetele lor îmi ajungeau, îmi ajungeau numai nervii, numai voinţa lor transmiţându-mi efluvii dincolo de distanţe.

Şi-a venit clipa mare, clipa grozavă când primejdia s-a strâns împrejuru-mi ca o cătuşă şi când totul, nu eu, nu doar eu, ci lumina interioară şi demnitatea aproapelui şi foaia de mâine a calendarului au depins de asta; şi a trebuit, într-o clipă a groazei şi a răspunderii, să devin alta, să arunc într-o clipă vraful de chipuri ştiute şi într-o clipă, nesfârşit de lungă, dar una singură, să-mi frământ din nou chipul, ca Dumnezeu chipul primului om, numai că tihna celestă a Olarului o înlocuia metronomul de piatră al vieţii şi al morţii. Departe de mine, departe de orice oglindă, cu ghearele groazei înfipte-n gâtlej şi plutind totodată pe aripa tare-a încrederii, a trebuit într-o clipă fără întoarcere să-mi schimb chipul numai cu mâinile nervilor, numai cu braţele muşchilor, cu dalta voinţei. Şi fără putinţă de verificare, departe de orice oglindă, a fost necesar să trec, foarte singură, cu braţele spânzurători, cu butonierele găuri de gloanţe, pe umeri cu hârca sub faţa cea nouă, nevăzută de mine decât cu ochii intenţiei, pipăită de oarba din mine cu degete oarbe, a trebuit să trec printre ei cu noul meu chip, străin mie însămi, străin tuturor a, un chip de o clipă, un chip artificial, pe lângă care aş fi trecut nepăsătoare, în faţa căruia aş fi ridicat din umeri, căruia i-aş fi întors spatele şi nu i-aş fi acordat un zâmbet. Cu masca aceea de gheaţă, străină pe obraz am trecut printre ei şi ei m-au găsit frumoasă, şi ei nu mi-au recunoscut sub ea chipul osos, ocolit de graţii şi armonii, chipul care, dedesubt, râdea cu un hohot al groazei, chipul aceleia către care întindeau braţe spânzurătorile şi spre care stăteau gata să plece gloanţele tuturor plutoanelor de execuţie şi înspre care rânjeau aşteptând toate hârcile. Am trecut printre ei cu chipul meu nou şi-am fost alta, şi spânzurătorile şi-au frânt braţul, şi plutoanele de execuţie şi-au coborât armele, iar hârcile şi-au plâns rânjetul cu ochii lor goi. Iar eu, la adăpostul măştii mele, care era totuşi o parte din mine, am trecut liberă printre pereţii de moarte, cale lungă, culoare întortocheate, scări

în spirală şi largi colonade am străbătut, săli fără capăt ale paşilor călcaţi în picioare, săli ale orelor secerate, ale anilor scuturaţi, am trecut printre ziduri cu ghimpi de metal, printre ferestre care erau guri de tun, peste dale de piatra care erau trape secrete, şi am trecut printr-un aer de baionete, un aer de săbii paralele care sfârtecau totul. Şi mai ales am trecut pe lângă nenumărate oglinzi care erau tot atâtea ape gata să mă prindă în ispita ce-ar fi năruit totul, ispita atât de firească de a-ţi şti chipul, ispită mortală, căci în momentul în care m-aş fi privit fără să mă recunosc aş fi avut acea tresărire fatală, nervii mei ar fi emis acele semnale pe care le aşteptau cu o foame de fiară pereţii şi treptele, trapele şi ferestrele guri de tun, văzduhul de săbii, ca să închidă cătuşa, să declanşeze cursa cu dinţi de oţel şi-n jurul ei, în jurul prinsei, în jurul prăzii îndelung râvnite şi care-i orbise, să joace cu tropot cazon şi să râdă cu hohot arătând cu murdare degete-ntinse spre mine umbrele braţelor mele spânzurători. Am trecut printre oglinzile înşelătoare, trădătoare amice, ispititoare prădalnice, şi nu mi-am permis măcar o privire spre ele, şi astfel ieşii din încercuirea cătuşii.

Departe, într-o singurătate însingurată, mi-am regăsit chipul osos, fără graţii, şi am putut să pun faţă în faţă fetele mele multiple fără să tremur. Şi m-am îngrozit privind înapoi, şi nu am pierdut nicio moleculă din teroarea fără de margini în voia căreia nu mă lăsasem, am trăit în singurătatea mea tainică toate posibilităţile nerealizate, am atârnat sub toate spânzurătorile şi m-au ciuruit plutoanele de execuţie şi ferestrele guri de tun m-au lovit în plin, şi văzduhul de săbii m-a forfecat, şi apoi trapele, toate trapele s-au căscat sub paşii mei. Şi numai după ce am trăit toate groazele şi în niciun ungher al destinului nu a rămas vreun crâmpei pe care să nu mi-l imaginez, abia atunci, cu timiditate, veni către mine întâia particulă albă şi pură a liniştii.

Departe de orice oglinzi şi fără martori, aşa am putut, într-o clipă ce nu se repetă, cu falangele groazei rupându-mi gâtlejul, am putut să-mi schimb chipul osos, ocolit de graţii, cu muzica înşelătoare ce adormi fiara.

După ani, râuri lungi ce-au rămas înscrise pe faţă-mi duc o luptă nouă, surdă şi egoistă, sau poate nu, poate bună şi înălţătoare, duc o luptă cu degete mute, cu nervi şi voinţă, duc o luptă în contra marilor delte ce vin să-mi brăzdeze chipul, unelte sordide ale vârstei vrăjmaşe, o luptă în care-i nevoie de tot atâta durere, de tot atâta ură pentru tot

atâta victorie, o luptă pentru un chip care nu e doar aparenţă, care nu e nici fugă, ci e chipul meu interior de răzvrătită în faţa cursului vârstelor, de răzvrătită în faţa cascadelor vremii. Departe de orice oglinzi şi fără martori, rup din mine şi arunc putreda carne şi şterg cu unghii de nervi şi voinţă canioanele marilor cataclisme ale anilor şi netezesc dune înalte până la cer; iar nisipurile se liniştesc şi malurile canioanelor se împacă, şi sub ochii uimiţi cu care nu mă privesc din mine apare iarăşi chipul osos, ocolit de graţii, înnobilat însă prin aurul timpului, chipul onest la care nu vreau să renunţ, chipul meu unic şi veşnic în tinereţe.

Preluare din COSF 340
15 ianuarie 1969, p. 23 – 28.